

діяльності, розвитку соціальної інтеграції. Цьому є підтвердження практики надання корекційно-розвивальних методів з використанням таких технологій в умовах інклюзивно-ресурсного центру.

Список літературних джерел:

1. Аппе Франческа (2002). Введение в психологическую теорию аутизма / «Интермедиатор». С.8.
2. І.В. Недозим. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / Харків: Вид-во "Ранок", 2020. с.62.
3. Інтерактивна проєкція «Жива підлога». Керівництво з експлуатації.
4. Intboard STYLE 32" інтерактивний стіл. Керівництво з експлуатації.
5. Корекційно-розвивальна робота з розвитку комунікативної функції мовлення у дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку / М. К. Шеремет, Н. В. Базима // Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки 2015. Вип. 5(2). С. 369-378.
6. Міжнародна громадська організація «Дитина з майбутнім». Офіційні цифри «Світ 2019». Відновлено з <https://cwf.com.ua/oficijni-czifri-kilkist-autistiv-u-sviti-postijno-zrosta%D1%94>
7. Міжнародна громадська організація «Дитина з майбутнім». Корекційні методики і заняття. Відновлено з <https://cwf.com.ua/korekcijni-metodiki-autizmu/>

Колупаєва Алла,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
головний науковий співробітник відділу інклюзивного навчання
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПЛОЩИНИ

Методологічний контекст сучасних освітніх інклюзивних процесів, які широко розгортаються в Україні, базуються на світоглядних орієнтирах соціальної інклюзії – залучення всіх членів суспільства до соціального середовища. Складовою соціальної інклюзії є інклюзивна освіта, яка є засобом досягнення соціального інтегрування і передбачає рівноправність, доступність, урахування особливостей та задоволення освітніх потреб. Основна ідея інклюзивної освіти: від інтегрування у освітній заклад – до інтегрування у

суспільство реалізується шляхом подолання, так званого «інституційного менталітету», який базується на припущенні, що інтерновані особи не можуть жити самотійно, як інші члени суспільства, і стають пасивними та залежними.

Гене́за подолання соціальної (та її складової освітньої) ізольованості дітей з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема з інвалідністю, засвідчує складність цього процесу, який тривав впродовж майже двох тисячоліть: від ексклюзії на перших етапах розвитку суспільних стосунків; сегрегації в спеціально створених освітніх осередках і нарешті – до інклюзії, залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього середовища.

Аналіз суспільно-політичних та соціокультурних чинників, що були визначальними на шляху входження України до європейського освітнього простору та безпосередня участь у розбудові національної інклюзивної освітньої системи, дозволили визначити методологічні трансформаційні зміни, які відбувались впродовж останніх десятиліть на тлі розгортання деінституційних процесів та поширення інклюзії.

Законодавчим визнанням імперативу інклюзивних освітніх тенденцій та початок системної руйнації освітньої сегрегації стало затвердження у 2010 році змін до закону України «Про загальну середню освіту», згідно з ратифікованою Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю та Факультативного протоколу до неї. Внесені законодавчі зміни нормативно затвердили створення спеціальних та інклюзивних класів для дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах.

На цьому етапі становлення інклюзивної освіти в Україні здійснювались перші кроки початкового втілення інклюзивної практики, розпочалась законотворча діяльність стосовно затвердження інклюзивних ініціатив, відбувалось розроблення науково- та навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання з урахуванням особливостей національної освітньої системи. У цей період в український освітній простір інклюзія увійшла як трансформаційно-реформуюча освітня тенденція.

З ухваленням у 2017 році закону «Про внесення змін до Закону України "Про освіту"» розпочалась системна розбудова інклюзивної освіти, оскільки першочергово дітям з ООП було надане право здобувати освіту в усіх освітніх

зкладах, зокрема безоплатно в державних та комунальних, незалежно від «встановлення інвалідності». Також передбачено можливість запровадження дистанційної та індивідуальної форм навчання; отримання психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової допомоги; створення інклюзивних та спеціальних груп (класів) у загальноосвітніх навчальних закладах та забезпечення архітектурною доступністю; залучення додаткових фахівців (корекційних педагогів, психологів та ін.); розроблення відповідного програмно- та навчально-методичного забезпечення; запровадження новітніх технологій та методів навчання, а також використання ресурсів спеціальних закладів освіти тощо.

Засадничі шляхи розбудови інклюзивної освіти в Україні визначено у прийнятому у 20017 році Законі України «Про освіту», за яким передбачається створення системи освіти нового покоління, що забезпечить умови для здобуття освіти всіма категоріями громадян України. Реалізація завдань щодо розбудови інклюзивної освіти в Україні, окреслених законодавчо, унормовується сучасними підзаконними актами, які регулюють організацію інклюзивного навчання у закладах освіти, його кадрове, програмно- та навчально-методичне забезпечення, психолого-педагогічний супровід тощо

Нині освіта розглядається не як ідеологічне системоутворення, що сприяє виключно зміцненню державницьких механізмів, а як сфера соціальної діяльності, що побудована на наданні освітніх послуг. Сучасні методологічні освітні орієнтири зумовлені виконанням основної соціальної функції, яку повинна виконувати освіта – це функція трансферу. Методологічні концепції цієї функції, перш за все, передбачають визначення та задоволення потреб дитини шляхом надання освітніх послуг, базуючись на прогнозах її розвитку з урахуванням життєво-професійної орієнтації дитини та її родини. Це нове ідеологічне підґрунтя освіти дітей з ООП потребує переосмислення та переформатування світоглядних науково-педагогічних позицій, розроблення та впровадження новітніх освітніх технологій, в т. ч. управлінських, які мають стати основою системних освітніх трансформацій.

Список літературних джерел:

1. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду

та виховання дітей на 2017-2026 роки та План реалізації її першого етапу: Розпорядження КМУ від 9.08.2017 р. №526-Р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Бібліогр.: с. 21. – (До 25-річчя незалежності України) - Ст. 68-77.

3. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг : Закон України № 2164. Урядовий кур'єр. 2010.

4. Про освіту: Закон України від 05. 09. 2017р. № 2145-VIII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315>

5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі. Особлива дитина: навчання і виховання. № 3(79). 2016.

Кондратюк Жанна,
аспірантка

Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
директор Комунального закладу
«Інклюзивно-ресурсний центр» Вишгородської міської ради,
м. Вишгород, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КОНСУЛЬТАНТІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Стрімкий розвиток українського суспільства, його науково-технічної та гуманітарної сфер ставить нові завдання перед системою освіти, передусім, щодо зміни орієнтації професійної підготовки консультантів інклюзивно-ресурсних центрів (далі ІРЦ) з формування професійних знань та вмінь на забезпечення комфортних умов для гармонійного професійного й особистісного розвитку, активізацію мотиваційного ресурсу, саморегуляції та самоорганізації, мисленнєвої діяльності, що відображено в державних нормативних документах: Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законі України «Про освіту», «Про загальну середню освіту»